

FIIA 15/2016 COMMENT

Arkady Moshes
Ulkopoliittinen instituutti

Moskovan eurooppalainen projekti on tiensä päässä: Vetoomukset siitä, että ”me tarvitsemme Venäjää”, jäävät vaille vastausta

Euroopan unioni on menettänyt suuren osan pehmeästä vallastaan Venäjällä. EU:ta ei enää pidetä menestystarinana, jonka osa kannattaisi olla tai jonka kanssa kannattaisi kehittää kumppanuutta.

Brysselissä ja muissa Euroopan pääkaupungeissa vaaditaan tämän tästä Euroopan ja Venäjän välistä strategista yhteistyötä, jonka ensimmäinen askel olisivat suhteiden normalisoiminen ja EU:n Venäjä-pakotteiden purkaminen. Liike-elämän edustajat luottavat siihen, että jos vientimahdollisuuksia avattaisiin uudelleen, Euroopassa syntyisi uutta kasvua. Poliitikot toivovat, että Venäjän kanssa voitaisiin yhdessä ratkoa etenkin Lähi-idän kriisiin, terrorismiin ja maahanmuuttoon liittyviä turvallisuuskysymyksiä.

Analyttisestä näkökulmasta nämä oletukset on haastettu monet kerrat. Venäjän talous on niin pieni ja rakenteellisesti niin protektionistinen ja korruptoitunut, ettei se pysty merkittävästi vauhdittamaan Euroopan verkkaista talouskasvua. Moskovan poliittiset päämäärät Lähi-idässä ovat kaukana lännen päämääristä, ja Kreml torjuu ”väri-vallankumoukset” niin perustavanlaatuisesti, että yhteistä kantaa turvallisuuskysymyksiin tuskin löydetään.

Mutta ”me tarvitsemme Venäjää”-ajatusmallin suurin ongelma ei ole se, onko malli realistinen vai ei – joku pystyy aina ansaitsemaan Venäjällä sievoisia summia. Sen sijaan ongelma on, että Euroopan tarvitseva asenne ei saa Venäjältä vastakaikua.

Hyvin harvat venäläiset katsovat, että Venäjän tulevaisuuden pitäisi olla kytköksissä Eurooppaan, saati sen poliittiseen ilmentymään EU:hun. Poikkeuksen muodostaa vain se perinteinen mutta äänivaltaltaan vähäpätöinen älymystö, jolle Euroopan ja Venäjän korkeakulttuurit ovat samaa kokonaisuutta. Mutta jopa Venäjän uusrikkaat, jotka ovat sijoittaneet varallisuutensa Lontooseen tai Nizzaan, ovat lakanneet kannattamasta Venäjän suuntautumisesta Eurooppaan. Osa heistä on hiljaisesti integroitunut Eurooppaan yksilötasolla, kun taas osa on yksinkertaisesti siirtynyt enemmistön kannalle.

Näistä syistä Euroopan vetoamus yhteistyön puolesta kaikuu Venäjällä kuuroille korville.

Näin ei ole aina ollut. Presidentti Vladimir Putinin ensimmäisellä kaudella tunnelma oli erilainen. EU ja Venäjä sopivat vuonna 2003, että ne edistävät niin sanottuja yhteisiä alueita taloudessa, oikeus- ja sisäasioissa, ulkoisessa turvallisuudessa sekä kulttuurin, koulutuksen ja tutkimuksen saralla. Teknisesti kyse oli kahdenvälisen yhdentymisen suunnitelmasta.

Nyt näkemykset ovat Venäjällä toisenlaiset. Dmitri Trenin tutkimuslaitos Carnegien Moskovan-toimistosta kirjoittaa,

kuinka ”Putinin visio Lissabonista Vladivostokiin ulottuvasta ’suuremmasta Euroopasta’, johon kuuluisivat EU ja Venäjän johtama Euraasian unioni, on korvautumassa ’suuremmalla Aasialla’ Shanghaista Pietariin”. Venäjän vaikutusvaltaisen, hallituksesta riippumaton Ulko- ja puolustuspoliittinen neuvosto toteaa taannoisessa julkaisussaan, että ”taloudellisesti, mutta myös henkisesti, Venäjän ei pitäisi olla Euroopan itäinen syrjäseutu, vaan valtavan Euraasian pohjoinen osa”.

Suuntaus näkyy myös yleisessä mielipiteessä. Arvostetun Levada-keskuksen mukaan 62 prosenttia venäläisistä suhtautui viime toukokuussa EU:hun hyvin tai melko kielteisesti. Vain prosentin asenne oli hyvin myönteinen. Sen sijaan 64 prosenttia vastaajista sanoi heinäkuussa 2013, että he suhtautuivat EU:hun myönteisesti.

Ukrainan meneillään oleva konflikti on epäilemättä muokannut venäläisten EU-käsityksiä epäystävällisemmiksi ja ajanut Moskovaa Pekingin syliin. Mutta Ukrainan tapahtumat vain käynnistivät muutoksen. Syvempi syy on se, että Eurooppa ei onnistu ”tekemään vaikutusta”. Jo ennen brexit-äänestystä ja viimeaikaisia terrori-iskuja Euroopan ongelmat olivat saneet aikaan sen, ettei EU:ta enää nähty

---

Ulkopoliittinen
instituutti

Kruunuvuorenkatu 4

PL 400

00161 Helsinki

Puhelin

---

(09) 432 7000

Fax

---

(09) 432 7799

www.fiia.fi

Ulkopoliittinen instituutti on riippumaton tutkimuslaitos, joka tuottaa korkeatasoista tutkimusta poliittisen päätöksenteon ja avoimen keskustelun tukemiseksi niin kotimaassa kuin kansainvälisestikin.

Korkean laadun varmistamiseksi ainakin kaksi asiantuntijaa lukee ja kommentoi kaikkien instituutin julkaisujen käsikirjoituksia. Julkaisut käyvät lisäksi läpi ammattimaisen kielitarkastuksen ja editointiprosessin. Julkaistavat näkemykset ovat kirjoittajien omia.

Venäjällä menestystarinana, jonka osa kannattaisi olla tai jonka kanssa kannattaisi kehittää kumppanuutta. Koska EU ei enää ole roolimalli, unioni on menettänyt suuren osan pehmeästä vallastaan Venäjällä. Venäjän propagandakoneiston on ollut helppo tehdä tehtävänsä.

Voisiko taloudellisesti lamaantunut Eurooppa olla tavallisen venäläisen näkökulmasta houkutteleva tulevaisuudenmalli ihmisille, jotka elävät dynaamisen Aasian ja Tyynenmeren alueen vieressä? Voisiko EU, joka laskee ulkopolitiikkansa tavoitetasoa jopa välittömällä lähialueillaan, joka ei kykene valvomaan rajojaan ja ulkoistaa puolustuksensa Pohjois-Atlantin puolustusliitolle Natolle sekä Yhdysvalloille, olla haluttu kumppani maalle, joka ylpeilee omalla geopoliittisella hankkeellaan ja edelleen havittelee globaalia roolia? Onko autojen palaminen ajoittain Ranskan kaupungeissa tai poliisien kyvyttömyys taata ihmisten turvallisuutta uudenvuodenyönä Kölnissä sellainen ”standardi”, jonka Venäjä haluaisi täyttää? Arvatenkin ei.

Pikemminkin tämä kaikki ilmennää heikkoutta, kyvyttömyyttä ja rappeutumista. Ja heikot, kuten Putin on todennut, tulevat lyödyiksi. Tietysti on tulkinnanvaraista, onko Venäjän näkemä EU:n heikkous yksi EU:n ja Venäjän konfliktin ajureista.

Mutta ainakaan se ei ole tekijä, joka vetäisi Venäjää lähemmäksi Eurooppaa.

Tulevaisuudessa asiat voivat tietysti muuttua. Venäjä saattaa turhautua Euraasiaan suuntautuvan ”käännöksensä” tuloksiin ja ennenmin huolestua kuin lumoutua Kiinan noususta. Venäjälle saattaa valjeta, että pysyäkseen globaalisti kilpailukykyisenä sen täytyy modernisoida talouttaan, missä Eurooppa voi olla avuksi. Ja jos Venäjän eteläinen naapurusto ajautuisi vakavaan epätasapainoon, Moskova voisi joutua etsimään liittolaisia lännestä. Sillä välin Eurooppa pystyy toivon mukaan tarttumaan omiin ongelmiinsa menestyksekkäästi.

Tämä kaikki kuuluu kuitenkin hamaan tulevaisuuteen. Toistaiseksi Euroopan päättäjien ei kannata yrittää tähytä kauemmaksi kuin silmä kantaa eikä perustaa politiikkaansa ajatukselle siitä, että ”olisi mukavaa olla yhdessä”. Heidän kannattaa pikemminkin valmistautua pitkään vaikeiden Venäjä-suhteiden kauteen.